

**ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΕΞΑΓΩΓΕΩΝ
ΚΕΝΤΡΟ ΕΞΑΓΩΓΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ & ΜΕΛΕΤΩΝ (ΚΕΕΜ)**

**Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ ΕΞΑΓΩΓΩΝ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ
ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ**

ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 1988 - 2011

ΤΑΣΕΙΣ, ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ, ΜΕΡΙΔΙΑ ΣΤΙΣ ΞΕΝΕΣ ΑΓΟΡΕΣ

**Ι. ΧΑΛΙΚΙΑΣ, ΡΗ.Δ.
ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ**

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΣΥΝΕΡΓΑΤΗΣ ΚΕΕΜ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2013

Συμπεράσματα

Η Ελλάς είναι βασικός προμηθευτής αγροτικών προϊόντων στις διεθνείς αγορές με σημαντική παρουσία στις περισσότερες αγορές των χωρών – μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Ο.Ο.Σ.Α.

Η εικόνα που αποκαλύπτεται από την ανάλυση των στοιχείων που αφορούν τις εξαγωγές 67 βασικών αγροτικών προϊόντων (με αξία εξαγωγών άνω των 10 εκ. € το 2011) προς τις χώρες – μέλη της Ε.Ε και του Ο.Ο.Σ.Α., είναι εντυπωσιακή. Η χώρα μας περιλαμβάνεται στους πέντε πρώτους προμηθευτές σε 25 χώρες με ποσοστά συμμετοχής στις εισαγωγές τους που ξεπερνούν το 80%. Συγκεκριμένα, η Ελλάς είναι ο πρώτος προμηθευτής 43 αγροτικών προϊόντων σε 12 χώρες, ο δεύτερος προμηθευτής 19 προϊόντων σε 15 χώρες, ο τρίτος προμηθευτής 23 προϊόντων σε 15 χώρες, ο τέταρτος προμηθευτής 22 προϊόντων σε 14 χώρες και ο πέμπτος προμηθευτής 19 προϊόντων επίσης σε 14 χώρες.

Οι εξαγωγές αγροτικών προϊόντων στο σύνολό τους σημείωσαν κατά την περίοδο 1988 - 2011 μέσο ετήσιο ρυθμό μεταβολής μικρότερο από εκείνον του συνόλου των εξαγωγών (3,5% και 5,5%, αντίστοιχα), γεγονός που οδήγησε σε μείωση του ποσοστού συμμετοχής τους στο σύνολο των εξαγωγών και από 30% - 32% στις αρχές του 90 περιορίστηκε σε 22% - 26% κατά την περίοδο 2005 – 2011. Όμως, τα αγροτικά προϊόντα συνεχίζουν να αποτελούν τη δεύτερη μεγαλύτερη κατηγορία εξαγομένων προϊόντων με εξαγωγές το 2011 ύψους 4,1 δις €, δηλαδή ποσοστό 25,5% του συνόλου των εξαγωγών (εκτός πετρελαιοειδών).

Κατά κύριες κατηγορίες προϊόντων (2-ψήφια ανάλυση της Τ.Τ.Δ.Ε.), η μεγαλύτερη κατηγορία αγροτικών προϊόντων είναι τα φρούτα & λαχανικά (ΤΤΔΕ: 05) με εξαγωγές το 2011 ύψους 1.519 εκ. € ή 37,1% του συνόλου των εξαγωγών αγροτικών προϊόντων. Ακολουθούν τα ψάρια & οστρακοειδή (ΤΤΔΕ: 03 με 604 εκ. € ή 14,7%), καπνός & προϊόντα καπνού (ΤΤΔΕ: 12 με 371 εκ. € ή 9,1%), γαλακτοκομικά προϊόντα (ΤΤΔΕ: 02 με 322 εκ. € ή 7,9%), δημητριακά (ΤΤΔΕ: 04 με 311 εκ. € ή 7,6%), λάδια & λίπη φυτικής προέλευσης (ΤΤΔΕ: 42 με 277 εκ. € ή 6,8%), ποτά (ΤΤΔΕ: 11 με 195 εκ. € ή 4,8%), διάφορα προϊόντα διατροφής (ΤΤΔΕ: 09 με 188 εκ. € ή 4,6%) και παρασκευάσματα από ζάχαρη και μέλι (ΤΤΔΕ: 06 με 116 εκ. € ή 2,8%). Οι ανωτέρω εννέα κατηγορίες (με εξαγωγές άνω των 100 εκ. € έκαστη) αποτελούν τα κύρια εξαγωγικά αγροτικά προϊόντα με συνολικές εξαγωγές το 2011 αξίας 3.903 εκ. € ή 95,3% του συνόλου.

Όλες οι κατηγορίες αγροτικών προϊόντων παρουσιάζουν αύξηση των εξαγωγικών τους επιδόσεων κατά την περίοδο 1988 – 2011. Ειδικότερα, μεταξύ των κυριοτέρων (2-ψήφιων) κατηγοριών, το μεγαλύτερο μέσο ετήσιο ρυθμό μεταβολής εμφανίζουν τα προϊόντα: διάφορα προϊόντα

διατροφής (+13,1%), ψάρια, οστρακοειδή και μαλάκια (+10,9%), γαλακτοκομικά προϊόντα (+9%) και ζάχαρη και παρασκευάσματα από ζάχαρη & μέλι (+8,8%). Οι λοιπές κύριες κατηγορίες σημείωσαν μέσο ρυθμό μεταβολής που κυμαίνεται από +0,7% (δημητριακά & παρασκευάσματα δημητριακών) έως +3,3% (ποτά).

Αύξηση παρουσιάζει και η μέση αξία των εξαγωγών των αγροτικών προϊόντων. Ειδικότερα, κατά την περίοδο 1988 - 2011, ο δείκτης μέσης αξίας του συνόλου των αγροτικών προϊόντων αυξήθηκε κατά +93,3% σημειώνοντας μέσο ετήσιο ρυθμό μεταβολής +3,3%. Υπενθυμίζεται ότι η μέση αξία υπολογίζεται με απλή διαίρεση της αξίας δια του όγκου και συνεπώς οι μεταβολές της δεν οφείλονται μόνο στη μεταβολή των τιμών, αλλά και στις αλλαγές της ποιοτικής σύνθεσης των εξαγωγών. Από τις κύριες κατηγορίες προϊόντων, τον υψηλότερο μέσο ρυθμό μεταβολής των τιμών παρουσιάζουν ο καπνός & προϊόντα καπνού (μέσος ρυθμός μεταβολής +3,7%). Ακολουθούν, τα δημητριακά & παρασκευάσματα δημητριακών με +3,6%, τα φρούτα και λαχανικά με +2%, τα ποτά με +1,5%, τα λάδια & λίπη φυτικής προέλευσης με +1,3%, και τα γαλακτοκομικά προϊόντα & αυγά πουλιών με +1%. Αντίθετα, μείωση της μέσης αξίας σημείωσαν τα διάφορα προϊόντα & παρασκευάσματα διατροφής (-0,2%), τα ψάρια, οστρακοειδή, μαλάκια, κλπ (-0,4%) και η ζάχαρη & παρασκευάσματα από ζάχαρη & μέλι (-2,3%).

Οι όροι εμπορίου (δείκτης τιμών εξαγωγών προς δείκτη τιμών εισαγωγών) παρουσιάζουν σταδιακή βελτίωση από το 1995 λόγω σταθερότητας της δραχμής και αργότερα λόγω της ανατίμησης του €, με αποτέλεσμα τη διεύρυνση του ελλείμματος του αγροτικού ισοζυγίου τόσο σε αξία όσο και όγκο. Αυτό σημαίνει ότι τα αγροτικά μας προϊόντα αντιμετωπίζουν έντονο ανταγωνισμό, εκτός των αγορών του εξωτερικού και στο εσωτερικό, με αποτέλεσμα οι έλληνες παραγωγοί αγροτικών προϊόντων να προτιμούν να προωθούν τα προϊόντα τους στις ξένες αγορές παρά στην εσωτερική αγορά, όπου υπάρχει έντονος ανταγωνισμός από φθηνά εισαγόμενα αγροτικά προϊόντα, σε μια προσπάθεια μεγιστοποίησης του κέρδους. Αυτό αποτελεί και μία από τις αιτίες των καλών εξαγωγικών επιδόσεων των αγροτικών προϊόντων τα τελευταία χρόνια. Σημειώνεται ότι το εμπορικό ισοζύγιο του αγροτικού τομέα είναι ελλειμματικό ως προς την αξία από το 1985, και ως προς τον όγκο από το 1995.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι ο κύριος προορισμός των ελληνικών αγροτικών προϊόντων. Όμως, το ποσοστό συμμετοχής των χωρών αυτών συνεχώς μειώνεται και από 79% το 1988 περιορίστηκε σε 64% το 2011. Αυξητική τάση παρατηρείται στις εξαγωγές προς τις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης (πρώην σοσιαλιστικές χώρες) με αποτέλεσμα οι χώρες αυτές να αποτελούν τον δεύτερο τόπο προορισμού των εξαγωγών με συνολικό ποσοστό συμμετοχής 20,4% (από 2,3% το 1988). Η Βόρειος Αμερική και οι χώρες της Βόρειας Αφρικής & Μέσης Ανατολής είναι ο τρίτος και τέταρτος προορισμός των εξαγωγών των αγροτικών προϊόντων με ποσοστά συμμετοχής 4,7% και 3,7%, αντίστοιχα.

Βασικοί ανταγωνιστές της Ελλάδος στις εξαγωγές αγροτικών προϊόντων προς τις χώρες - μέλη της Ε.Ε. και του Ο.Ο.Σ.Α., είναι οι χώρες-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης με βάση τα στοιχεία του διεθνούς εμπορίου του έτους 2011. Οι χώρες - μέλη της Ε.Ε. στο σύνολο τους αντιπροσωπεύουν το 74,7% του συνολικού ανταγωνισμού που αντιμετωπίζει η χώρα μας, και οι χώρες-μέλη του ΟΟΣΑ το 81,7%. Η Ισπανία και η Ιταλία είναι οι κύριοι ανταγωνιστές της Ελλάδος και αντιπροσωπεύουν σχεδόν το ένα τρίτον (31,2%) του συνολικού ανταγωνισμού που αντιμετωπίζει η χώρα μας. Από τις 10 κυριότερες ανταγωνίστριες χώρες, οι επτά είναι χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ισπανία, Ιταλία, Γαλλία, Ολλανδία, Γερμανία, Μ. Βρετανία και Αυστρία) που καταλαμβάνουν την 1^η, 2^η, 3^η, 4^η, 5^η, 7^η και 10^η θέση, αντίστοιχα. Η Τουρκία αναδεικνύεται σε έναν από τους βασικότερους ανταγωνιστές της Ελλάδος στα αγροτικά προϊόντα. Η γειτονική χώρα καταλαμβάνει την έκτη θέση αντιπροσωπεύοντας το 3,4%, του συνολικού ανταγωνισμού.

Σε σύγκριση με παλαιότερες μελέτες του ΚΕΕΜ, που εξετάζουν τον ανταγωνισμό με βάση τα στοιχεία του διεθνούς εμπορίου των ετών 1981, 1986 και 1998, εντύπωση προκαλεί η ανακατάταξη των βασικών ανταγωνιστών. Πιο συγκεκριμένα, παρατηρείται σημαντική άνοδος της Ισπανίας (που ήταν 4^η το 1986), της Γερμανίας (που ήταν 10^η το 1998), της Μ. Βρετανίας (που ήταν 14^η το 1998), του Καναδά (που ήταν 19^η το 1998) και της Αυστρίας (που ήταν 28^η το 1998). Δεύτερη παραμένει από το 1986 η Ιταλία (ήταν 1^η το 1981), η Γαλλία διατηρεί από το 1998 την τρίτη θέση (ήταν 1^η το 1986 και 5^η το 1981), ενώ η Τουρκία από 4^η και 3^η το 1981 και το 1986 περιορίστηκε στην 5^η θέση το 1998 και στην 6^η το 2011. Στο σύνολο των αγροτικών προϊόντων, τις επτά από τις δέκα πρώτες θέσεις καταλαμβάνουν από το 1981 οι ίδιες χώρες (Ισπανία, Ιταλία, Γαλλία, Ολλανδία, Γερμανία, Τουρκία και ΗΠΑ).

Η σημαντική παρουσία της χώρας μας στις διεθνείς αγορές αποτελεί το συγκριτικό πλεονέκτημα του αγροτικού τομέα. Μπορεί, όμως, να ενισχύσει τη θέση της σε περισσότερες αγορές και σε νέα αγροτικά προϊόντα υψηλότερης προστιθέμενης αξίας, υιοθετώντας στρατηγικές και επιχειρησιακά σχέδια που θα έχουν τους εξής στόχους: Τη σημαντική αύξηση των εξαγωγών των επωνύμων τυποποιημένων και πιστοποιημένων προϊόντων σε βάρος των εξαγωγών χύμα προϊόντων (όπως ελαιόλαδο, οπωροκηπευτικά, οίνοι ποιότητας, ΟΠΑΠ, VQPRD, ΟΠΕ, κλπ., γαλακτοκομικά & άλλα γεωργικά προϊόντα εθνικής σημασίας), τη σημαντική αύξηση των μεριδίων που κατέχει στις διάφορες διεθνείς αγορές και ιδιαίτερα σε ορισμένες αγορές στις οποίες κατέχει χαμηλά μερίδια αγοράς, και την ουσιαστική διεξόδου σε νέες δυναμικές αγορές ταχέως αναπτυσσόμενων χωρών.